

Л.В. ЧУПРИНА, к.е.н., доц., ХІФ УДУФМТ, Харків

СИСТЕМА КОНТРОЛІНГУ ЯК СКЛАДОВА ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА

В роботі розглядається необхідність впровадження сучасних управлінських інструментів, зокрема системи контролінгу, на виробничих підприємствах.

The research revealed the need to introduce the modern administrative tools and in particular, controlling systems, at the industrial enterprises.

Ключові слова: інформаційне забезпечення, стратегічне управління, центри відповідальності, планування.

Вступ. Вважається, що контролінг – це система, орієнтована на майбутній розвиток підприємства. Основною його метою є орієнтація управлінського процесу на максимізацію прибутку й вартості капіталу при мінімізації ризику та збереження ліквідності і платоспроможності підприємства.

Досвід країн із розвинутою ринковою економікою свідчить, що для активізації діяльності підприємств доцільно застосовувати систему моніторингу, яка виконує функції інформаційного забезпечення управління економічним об'єктом, забезпечує керівництво інформацією для прийняття управлінських рішень (зокрема, уможливує функціонування найважливішою складовою менеджменту підприємства – системи контролінгу).

Постановка проблеми. Систему контролінгу (її підсистеми) вже успішно застосовують окремі вітчизняні підприємства, переважно бізнес-структури. Проте з різних причин вона не набула широкого впровадження. Вітчизняні управлінці виявляють неабиякий інтерес до питань практичного застосування системи контролінгу. Тому дослідження середовища функціонування системи контролінгу, умов створення належних інформаційних ресурсів, місця системи в організаційній структурі підприємств тощо є важливою передумовою впровадження цього управлінського інструменту в практику управління вітчизняними підприємствами.

Огляд літературних джерел. Досить поширеною є думка про те, що контролінг являє собою сукупність методів оперативного та стратегічного управління: обліку, планування, аналізу та контролю, що об'єднані на якісно новому етапі розвитку ринкових відносин у єдину систему, функціонування якої підпорядковується певній меті та спрямовані на досягнення стратегічних цілей підприємства [1].

Найточніше визначив поняття контролінгу Дітер Хан: „Контролінг – інформаційне забезпечення, орієнтоване на результат управління підприємством”[2].

Серед спеціалістів, які займаються проблемами контролінгу, немає спільної думки стосовно його функцій. Окремі науковці вважають, що йому притаманні функції планування, контролю, регулювання та інформування. Л.Малишева називає контролінг процесом управління, але вважає, що для нього також характерні функції управління; проте існують особливості (таблиця 1)[3].

Таблиця 1 - Особливості функцій управління

Функції управління	Управління	Контролінг
Облік	Облік значень економічних показників	Формування словника (тезауруса) понять в рамках єдиного інформаційного простору
Контроль	Контроль неузгодження значень економічних показників	Вибір найбільш оптимальних методів контролю, аналізу і регулювання значень економічних показників
Аналіз	Аналіз причин неузгодження, оцінка впливу факторів	Використання моделей для оцінки якості управління
Регулювання	Використання математичних моделей для покращення показників якості рішень, що приймаються	Використання математичних моделей для покращення показників якості рішень що приймаються
Планування	Використання математичних моделей для планування значень економічних показників	Планування впровадження системи управління на підприємстві

С.Устенко трактує систему контролінгу як розвиток системи моніторингу із функціями управління з усунення відхилень від нормального стану [4]. Автор зауважує, що система контролінгу повинна охоплювати всі центри відповідальності підприємства (прибутковості, витрат, стабільності функціонування).

Виклад основного матеріалу. На малих підприємствах нерідко одна і та сама особа – власник або менеджер – здійснює управління господарською діяльністю і приймає управлінські рішення. Але у випадку зростання масштабів бізнесу і ускладнення його структури виникає необхідність розподілити повноваження з прийняття рішень між різними рівнями управління.

Оперативне і стратегічне управління потребує формування нової концепції сутності та змісту обліку, оскільки необхідно задовольняти інформаційні потреби не загального, а конкретного користувача, потреба якого в інформації зумовила необхідність створення інформаційної інфраструктури.

Система сучасного обліку повинна не тільки характеризувати результати діяльності підприємства за попередні роки, але й забезпечувати інформацією систему управління на всіх рівнях для прийняття управлінських рішень при здійсненні господарської діяльності, спрямованої для досягнення стратегічних цілей. Інформація для прийняття управлінських рішень у зв'язку з розширенням ринків збуту або зміною стратегії підприємства є комерційною таємницею, а водночас інформація фінансового обліку має бути доступною для зовнішніх користувачів. У такій ситуації виникає проблема: яким чином у межах однієї системи забезпечити інформацією користувачів, інтереси яких суттєво відрізняються. Для вирішення цієї ситуації на кожному підприємстві доцільно формувати методологічну базу, яка може суттєво відрізнитися від традиційних методів і прийомів фінансового обліку.

Методологія системи обліку повинна змінюватися зі змінами стратегій управління. Для цього необхідна сформована у системі управлінського обліку інформаційна база, яка могла б гнучко змінюватись та набувати новітніх форм і трансформувати уже набуті якості для прийняття і реалізації адекватних ситуації управлінських рішень.

Процес прийняття управлінських рішень досить складний, тому система контролінгу повинна функціонувати як система підтримки з орієнтацією на розробку критеріїв прийняття відповідних рішень залежно від обраного напрямку. До сфери завдань контролінгу, залежно від напрямку, входять оптимізація внутрішніх можливостей підприємства, вибір елементів інструментарію і розробка методик щодо їхньої реалізації.

Концепція контролінгу полягає у підвищенні ефективності оперативного і стратегічного управління підприємством, підготовці обліково-аналітичної інформації, яка поєднує облік, аналіз, контроль та планування, а також узагальнення і реалізацію контролінгової інформації.

Висновки. Оскільки на впровадження самостійної системи контролінгу необхідні значні фінансові витрати, на наш погляд, доцільно орієнтуватися на великі та середні підприємства, які можуть здійснювати такі витрати. На малих підприємствах функціонування контролінгу може здійснюватися за допомогою інтегрованої системи обліку, без створення спеціальної служби. У цих умовах може функціонувати спрощений варіант контролінгу, збирання та обробку інформації може здійснювати один працівник. Про це тому рамки використання методів обробки облікової інформації можуть бути необмеженими: починаючи від традиційних і закінчуючи розробкою власних методик, які формують склад і структуру інформації, необхідної для використання конкретними користувачами.

Отже, доцільно формувати таку обліково-аналітичну систему, яка повною мірою відповідала б вимогам і потребам керівництва в оперативному управлінні бізнесом.

Список літератури: 1. *Докієнко Л.М.* Контролінг фінансової стійкості підприємств торгівлі як необхідна передумова забезпечення ефективності процесу управління нею// Збірник наукових праць другої міжнародної науково-практичної конференції (22-23 квітня 2004р.). – Хмельницький: ТОВ НВП „Еврика”, 2004. – С.63-67. 2. *Хан Д.* Планирование и контроль: концепция контролинга/ Пер. с нем.; Под ред. и предисл. А.А. Турчака, Л.Г.Головача, М.Л. Лукашевича. – М.:Финансы и статистика, 1997. – 800 с. 3. *Малишева Л.* Контроллинг на предприятии // <http://www.osp.ru/os/2000/01-02/026.htm/>. 4. *Устенко С.В.* Використання моніторингу і контролінгу при реалізації рейтингового управління економічним об’єктом// Формування ринкових відносин в Україні: Зб.наук.пр. – К.,2003. – Вип. 11(30). – С.101-107.

Подано до редакції 29.05.2009

УДК 330.356

М.В. ШИПЛОВА, асистент, НТУ «ХПІ»

ПЕРЕДУМОВИ, ПОХОДЖЕННЯ ТА РОЗВИТОК ТЕОРІЇ СОЦІАЛЬНОГО КАПІТАЛА

Стаття розглядає походження та етапи розвитку теорії соціального капіталу, що набула актуальності в сучасній економічній науці та соціально-економічній практиці. Досліджуються історичні передумови виникнення та умови подальшого просування цієї концепції протягом ХХ ст.

The origin and background of the social capital concept are considered in the article. The main historical and economic preconditions of the theory genesis in the XX century are described and analyzed.

Ключові слова: соціальний капітал, колективні дії, довіра, соціальні мережі, неформальна економіка, ефективність

Вступ. Все життя людини є безліччю взаємодій з іншими суб’єктами. Безперечно усі численні (систематичні та постійні, або поодинокі та випадкові) зіткнення людей один з одним мають вплив (великий чи мінімальний) на їхню поведінку та стан у певний момент часу. Це стосується будь-якої сфери діяльності, в тому числі економічної. Але оскільки індивід є багатовимірним об’єктом дослідження, що виконує одночасно багато соціальних ролей, то недивним є той факт, що ці ролі перетинаються та накладаються. Наскільки великий та вагомий вплив мають певні «неекономічні» фактори на безпосередньо економічну діяльність людей залишається неповністю з’ясованим, але наявність такого впливу беззаперечна.

Отримавши назву неформальної економіки, змальовані аспекти діяльності людей активно досліджуються в межах інституційного напрямку та тісно пов’язані